

Види портфоліо учня з особливими освітніми потребами старшої школи

Вид	Зміст
«Портфоліо документів»	Вміщує сертифіковані індивідуальні освітні досягнення: навчальні досягнення з конкретних предметів (за четверть, навчальний рік), сертифікати, свідоцтва, грамоти. Кожен з цих компонентів повинен мати заздалегідь визначену суму балів. Такий тип портфоліо, поряд з навчальними досягненнями, свідчить про рейтинг учня у класі, школі. Однак він не описує процесу індивідуального розвитку учня, різноманітність його творчої активності.
«Портфоліо робіт»	Містить зібрання різних творчих, проектних, дослідницьких робіт учня, а також основних форм і спрямувань його навчальної та творчої активності: участь у різних конкурсах, наукових конференціях, літніх таборах; творчі, спортивні, досягнення. Такий варіант портфоліо передбачає якісну оцінку, наприклад, за параметрами повноти, різноманітності, та переконливості матеріалів, якості робіт, спрямованості на вибраний профіль навчання. Якісна оцінка портфоліо має доповнюватися результатами підсумкової атестації.
«Портфоліо відгуків»	Містить характеристики на учня, які охоплюють різні види його діяльності. Вони можуть надаватися учителями, батьками, однокласниками, працівниками системи позашкільної освіти та ін. Портфоліо вміщує письмовий аналіз різних видів власної діяльності та результати у вигляді: текстів висновків, рецензій, відгуків, резюме, рекомендованих листів тощо. Така форма портфоліо розвиває механізми самооцінки учня, підвищує рівень усвідомленості процесів, пов'язаних з навчанням і вибором профільного навчання.

Таким чином, портфоліо як засіб оцінювання особистих досягнень учнів і стимулювання його розвитку відіграє важливу роль у впровадженні інклюзивного навчання. Оскільки акумулює усю інформацію про учня із особливими освітніми потребами, його досягнення, визначає шляхи взаємодії із ним, осіб, які є корисними в організації інклюзивного навчально-виховного середовища. Нажаль наше дослідження презентує розробки портфоліо учнів молодших та старших класів. Нам не вдалося віднайти рекомендації чи опис досвіду застосування портфоліо у середніх класах. Подальше наше дослідження вбачаємо саме у розв'язанні даного завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навч. курс та наук. (метод. посіб. / Т. В. Сак. –К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 168 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
2. Роджер П'єранджело, Джордж А. Джуліані. Оцінювання у спеціальній освіті. Практичний підхід // Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навч. курс та наук.-метод. посіб. / Т. В. Сак. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 168 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Основи інклюзивної освіти: Навчально-методичний посібник / за заг. ред. Колупаєвої А. А. – К.: «А. С. К.», 2012. – 308 с.

Логойда М.

Науковий керівник – доц. Валіон О. П.

ВПЛИВ ЦЕРКВИ НА ОСВІТУ У ФРАНЦІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.

Сучасні політичні і культурні процеси в європейських державах активізують інтерес дослідників до стану освіти, її ролі у суспільному житті. Нині інтеграційні процеси ставлять перед нею нові вимоги узагальнення позитивного досвіду, накопиченого європейськими народами. Це дасть змогу скористатися перевагами розмаїття культури, традицій навчання і викладання, підвищити якість освіти, забезпечити молодь новітніми спеціальностями. Чимало ідей та принципів сучасної школи мають глибокі історичні корені. Досвід кожної конкретної країни безцінний. Це стосується і Франції. Дослідження французької освіти другої половини ХІХ ст. становить особливий інтерес. Разом з тим у сучасних умовах зростає роль церкви як носія духовності у суспільстві. Із середини ХІХ ст. без участі церкви було практично неможливо вирішувати завдання суспільного розвитку, в тому числі у галузі освіти і вихованні учнівської молоді. Церква тоді здійснювала значний вплив на стан освіти у Франції. Система освіти відображає одну з найважливіших сфер життя французького суспільства, духовний процес формування нового світогляду. Це посилює актуальність даної наукової проблеми.

Мета роботи полягає у проведенні об'єктивного аналізу умов та особливостей розвитку початкової, середньої та вищої освіти Франції другої половини ХІХ ст., впливу церкви на її розвиток відповідно вимогам, сформованим новим укладом життя. Реалізація цієї мети передбачає вирішення низки конкретних, взаємозумовлених завдань:

- виявити ступінь наукової розробки обраної теми в історичній літературі;

- розглянути процес формування структур французької школи на рівні початкової, середньої та вищої освіти й особливості всіх ланок освітньої системи;
- проаналізувати основні освітні реформи;
- з'ясувати характер взаємин між державою і церквою у сфері освітньої політики;
- простежити вплив церкви на освіту.

Окремі аспекти досліджуваної проблеми відображені в працях О. А. Добіаш-Рожественської, яка звернула увагу на традиційну гуманітарну спрямованість французьких факультетів [1], Л. В. Таран відзначила позитивну динаміку французької вищої освіти, починаючи з 1876 року, і дала загальну характеристику стану деяких вищих навчальних закладів країни [4]. Аналіз французької історіографії з обраної теми свідчить про те, що дослідники не оминали увагою історію розвитку національної школи в зазначений період. Слід відзначити, що роботи хронологічно нерівномірно розподілені між окремими проблемами.

Прискорений економічний розвиток Франції на рубежі 1850–1860-х рр. викликав потребу формування відповідної структури освіти, впровадження нових спеціальностей. Її стан у другій половині XIX ст. може бути зразком віддзеркалення державної політики, взаємодії з церквою та освітянськими закладами.

Хвиля шкільного клерикалізму зменшилася під час Липневої революції. У 1831 р. був скасований обов'язковий сертифікат про релігійну освіту для вчителів початкової школи. Але церква не поступалася позиціями. У грудні 1848 р. міністром освіти був призначений шанувальник єзуїтів Фаллу, і курс на поступки церкви у питаннях школи відновився. У березні 1850 р. був прийнятий "закон Фаллу", який фактично віддавав школу під владу клерикалів. Церква отримала монополію у приватному секторі освіти, у результаті чого до кінця століття приватні світські навчальні заклади фактично зникли. Вчителі громадських початкових шкіл ставилися під нагляд місцевих юре. Уроки богослов'я ставали обов'язковими у всіх школах. При призначенні вчителів перевага віддавалася членам католицьких згромаджень [2, с. 6–10].

Прийняття закону Фаллу про школу (1850 р.) стало актом принципового значення. Він закріпив статус католицької церкви юридично і визначив релігійну спрямованість усіх ланок французької школи на наступні десять років. Аналіз змісту даного документу виявив його істотну роль у розвитку освіти. У 50–60-і рр. XIX ст. визначилася тенденція наповнення навчальної програми початкової школи релігійними дисциплінами, зросло залучення конгреганістського персоналу, почалося інтенсивне закриття світських навчальних закладів та відкриття семінарії, вільних і конгреганістських шкіл. В історіографії домінує негативна точка зору на наслідки закону Фаллу [1, с. 229].

У процесі формування початкової школи особливо актуальним стало питання про світськість освіти. З цього приводу у суспільстві розгорнулася боротьба, що завершилася перемогою її прихильників. Основні учасники – католики і республіканський блок. Через неоднакове трактування загальних принципів і різних єпископальних директив із шкільного питання серед католиків не було єдності (ультрамонтани, обскурантисти, помірні католики, католики-республіканці). Це послабило їхні позиції. Класичну точку зору церкви – "освіта є благо" – послідовно висловлював єпископ Дюпанлу, відомий представник католицької педагогіки XIX ст. Він розробив теоретичну платформу впровадження вільної освіти, місце і роль якої не можна недооцінювати [4, с. 154].

Помітний внесок у демократизацію освіти зробили міністри – ліберали В. Дюрюї (1865–1869 рр.) і Ж. Феррі (1879–1885 рр.) – ключові постаті процесу її реформування. Законодавчі акти – Закон про часткову безкоштовну початкову освіту (1867 р.), Закон про безкоштовність початкової школи (16 червня 1881 р.), Закон про наявність атестату для всіх вчителів і священослужителів (16 червня 1881 р.), Закон про обов'язковість і світськість початкової освіти (28 березня 1882 р.), Закон про заборону релігійної символіки у навчальних закладах (2 листопада 1882 р.), Закон про заміну всіх служителів культу світськими вчителями (30 жовтня 1886 р.) тощо, – закріпили принципи світськості і демократизації. У результаті було посилено позиції державної початкової освіти, обмежено діяльність церкви у сфері навчання, розширено мережу навчальних закладів, вільні школи було підпорядковано державній інспекції у справах початкової освіти. До кінця XIX ст. вона була остаточно структурована (материнські, елементарні, вищі початкові школи). Таким чином, у Франції вдалося створити нову республіканську освіту, засновану на принципах обов'язковості, безкоштовності і світськості [3].

Сутність французької системи освіти полягала у домінуванні її середньої ланки. До середини XIX ст. вона мала певну структуру і патрунувалася, з одного боку, державою, а, з іншого, – католицькою церквою. У зазначений період державна середня освіта була представлена установами двох типів: колежами і ліцеями. Кожен пройшов кілька етапів становлення і займав певне місце у системі. Очолювані служителями культу, колежі розвивалися у руслі релігійної політики. Керівництво ліцеїв здійснювалося світськими особами. Клієнтура ліцеїв комплектувалася переважно з дворян, тоді як соціальний склад колежів був різноманітний. На відміну від колежів, що більшою мірою залежали від відрахувань із бюджету комун, ліцеї знаходилися на повному державному забезпеченні [1, с. 230].

У розвитку державної середньої освіти простежувалась певна особливість: до середини 60-х рр. XIX ст. процес диференціації навчальних закладів все активніше виходив за її внутрішні межі. Закон про вільну освіту, що передбачав існування (вільного від держави) конфесійного і приватного навчання (1875 р.), став однією з причин її прискореного розвитку. Надалі вільна освіта зі своєю ієрархічною структурою (пансіони, інститути, семінарії) стала конкурентоспроможною відносно державної і склала вагомий самодостатній частину в загальній системі. Церква монополізувала право на навчання дітей з дворянських родин. Упродовж усього періоду збільшувалася кількість семінарій, особливо у провінції. Високим рівнем освіти відрізнялись два найвідоміші колежі єзуїтів – Брюглетт і Фрібур. Згідно з традицією і модою, аристократія і середня буржуазія Франції схилилися у бік вільної освіти, яка виходила з навчальних конгрегацій і ставала гарантією цінних соціальних відносин. Прагнення зберегти стану традиційності у навчанні призвело до

формування і відокремлення елітних закладів у рамках недержавної освіти.

Специфіку середньої освіти у цей час визначала наявність екстернату й інтернату. Інтернат контролювався католицькими навчальними закладами. Вони приймали значну кількість дітей. У мережі державних шкіл домінував екстернат, що охоплював меншу кількість учнів. Популярність інтернату зумовлювалася сприятливою громадською думкою, зростаючою довірою батьків, що віддавали перевагу строгому релігійному вихованню дітей та високому рівню викладання, у той час слабкість матеріальної бази і низький рівень викладання спостерігався в аналогічних державних закладах. Перевага інтернатів пояснювалася також тим, що значна частина населення проживала у сільській місцевості, і це змушувало батьків користуватися їх послугами. Прагнення католицької церкви бачити у дітях майбутніх прихильників забезпечувало інтернатам підтримку з її боку [3].

Особливу актуальність в останній третині XIX ст. у Франції набуло питання організації жіночої освіти. У суспільстві жінці традиційно відводилося місце матері і господині. Нові економічні обставини створили підґрунтя для її широкої діяльності. Проте, щоб скласти конкуренцію чоловікам на ринку праці, жінкам не вистачало знань і освіти. Зміни в організації освіти жінок пов'язані з лібералізацією політичної системи, діяльністю міністрів освіти В. Дюрюї, Ж. Феррі та держсекретаря парламенту Каміля Се. У жінці-союзниці були зацікавлені як церква, що втратила вплив на чоловіків, так і держава, що піклувалася про розповсюдження свого патронату. Знаряддям своєї політики вони обрали інститути освіти, котрі стали предметом боротьби між ними [2, с. 17].

Особливістю процесу становлення і розвитку вищої освіти Франції у зазначений період було пізніше її формування порівняно з іншими ланками системи навчання. В її розвитку простежувалися два етапи.

Перший – охоплював 1850–1870-і роки. Принципові зміни відбувалися в умовах посилення авторитарних методів управління Наполеона III і впливу католицької церкви у всіх сферах суспільного життя. Університет і Церква боролися за монополні права на освіту в умовах дії законів Фалла і Фортуля. Наслідком цього стали деякі позитивні зрушення на користь розвитку Університету. Шкільна політика міністра освіти І. Фортуля (1852–1858 рр), котрому режим надав широкі повноваження, характеризувалася ухваленням жорстких постанов стосовно процесу навчання і педагогічних кадрів. Численні розпорядження і регламентації обмежували впровадження новітніх методів навчання і стримували педагогічну творчість викладачів Університету, що призвело до відтоку фахівців високою рівня. У результаті вища школа позбулася блискучих лекторів, таких як В. Кузен, Ж Мішле, Е. Кіне, А. Міцкевич.

Крім того, у вищій школі існували інші проблеми, зумовлені змішаним складом управління (префекти, єпископи, члени ради академії), який Ж. Сімон назвав "поліцією міністерства народної освіти".

Це послужило приводом для закриття багатьох провідних кафедр. Але навіть ослаблений, Університет становив для авторитарного режиму Наполеона III певну небезпеку через незалежність думок і прагнення до демократизації. У свою чергу, церква намагалася встановити повний контроль над вищою освітою. Вона вдалася до низки конструктивних заходів, щоб послабити його. Права ректора Академії були обмежені внаслідок роздроблення академічних округів на дрібні одиниці – академії департаментів. Церква ввела своїх представників до ради академії і активно привертала увагу громадськості до навчальних конгрегацій. Конгреганістська школа становила приватний навчальний заклад, що був підпорядкований конгрегації одного із чернечих орденів католицької церкви [3].

Таким чином, склався дуалізм відносин між Церквою та Університетом. Він проявлявся, з одного боку, у партнерстві, а з іншого – у протистоянні. Щоб конкретизувати положення сторін, Міністерство І. Фортуля прийняло декрет про вищу школу (14 липня 1854 р.), який окреслив правове поле держави у сфері освіти і обмежив рамки свободи церкви [2, с. 21].

Факультети не були укомплектовані викладацькими кадрами. На розширення перспектив розвитку вищої школи у Франції була спрямована Програма міністра освіти В. Дюрюї. Вона передбачала об'єднання і зміцнення розрізнених факультетів, встановлення гармонійного співвідношення між точними науками і медициною, словесністю і правом, що могло розв'язати питання міждисциплінарного конфлікту, котрий полягав у переважаючому розвитку традиційних факультетів. На думку В. Дюрюї, розвивати теоретичні знання були покликані науково-дослідні установи, а просте навчання – університети. Він не бачив перетину між цими двома структурами. З метою популяризації наукових знань міністр сприяв створенню вищих курсів для широкого загалу. Враховуючи досвід їх роботи, він дійшов важливого висновку про необхідність організації регулярних занять на всіх факультетах. Однак повною мірою В. Дюрюї не вдалося реалізувати дану програму через те, що його діяльність була обмежена.

Підводячи підсумки розвитку вищої школи на першому етапі, слід зазначити, що вона вийшла зі стану стагнації (1850–1860-і рр.). Впродовж 70-х рр. XIX ст. її динаміка помітно поліпшилась. Цей етап був своєрідною підготовкою до подальшого реформування. Наступне десятиріччя стало для вищої освіти періодом інтенсивного розвитку. Прискоренням цих змін були успіхи, досягнуті у природних науках і зростання їх ролі в економічному житті країни.

Другий етап розвитку вищої освіти охоплював 80–90-і рр. XIX ст. Нові зрушення відбувалися в умовах секуляризації державних освітніх установ і створення вільних шкіл. Саме тоді були закладені основи нових структур вищої освіти. Головною подією можна вважати організацію регулярного навчання на факультетах словесності і фізико-математичному, що раніше було притаманне тільки медичному та юридичному факультетам. Основними функціями гуманітарних факультетів впродовж майже всього XIX ст. було присудження вчених ступенів і організація журі з прийому іспитів на одержання диплому бакалавра й ступеню ліценціата [3].

Бакалауреат – так називався і нині зберігся іспит для випускників французьких лицей, що був затверджений Наполеоном I декретом від 17 березня 1808 р. [5, с. 113]. Здача цього іспиту давала змогу вступати до університету. У свою чергу, ліценціат є першим вченим ступенем у Франції, який присуджує університет. Цей ступінь підтверджував наукову підготовку 2-го циклу вищої освіти із загальної

спеціальності. При старому режимі присуджувався після двох років навчання бакалаврам теологічного факультету, передуючи докторському ступеню. Після революції став одним з проміжних вчених ступенів між ступенем бакалавра і доктора, давав право на викладання або адвокатуру.

Прагнення держави патрувати всі ланки освітньої системи спонукало значний інтерес громадськості до вказаних факультетів. Уряд почав активніше виділяти субсидії для їх функціонування, що призвело до зростання впливу університетів. При його підтримці в 1877 р. при Колеж де Франс була створена спеціальна комісія з метою розробки навчальних програм.

Зміцненню державної вищої освіти у Франції сприяли також рішення про заснування урядових стипендій із ліценціату (1877 р.), штатної викладацької посади лектора і керівника семінару (1880 р.), про організацію регулярного навчання на всіх факультетах. Процес стаціонарної підготовки фахівців поступово набув поширення у всіх вищих школах. У результаті загальна кількість студентів за останню чверть XIX ст. зросла майже втричі. [5, с. 22 – 25].

Але найважливішими були якісні зміни серед педагогічного персоналу вищої школи: ритори попередньої епохи поступилися місцем ученим. На 80–90-і рр. XIX ст. відносилася поява найбільшої кількості наукових досліджень. Проте кар'єра викладача університету не відразу стала престижною. Якщо у середині століття викладачі середніх і вищих закладів за своїм становищем практично не відрізнялись, то наприкінці XIX ст. ця межа стала виразнішою. У 1890-і рр. університетська кар'єра сприймалася як рушійна сила в системі освіти [1, с. 231].

До 80-х рр. університетська організація перебувала у стані стагнації. Щоб надати поштовх для її розвитку, міністр освіти Л. Ліар, виходячи з аналізу практичного досвіду факультетів, запропонував нову дворівневу структуру освіти. Вона мала передбачати нижчий рівень, який полягав би у наявності розрізнених факультетів і факультетів неповного циклу навчання і вищий, який був би представлений лише великими університетами, де всі факультети утворювали б єдине ціле. Міністр вважав, що така організація університетів призведе до створення могутніх центрів навчання і науки [5, с. 27-28].

Однак Законом від 1883 р. було затверджено статус університету для всіх груп факультетів: будь-яка їх група і навіть та, що складалася з двох, отримала університетські права і автономію. Відповідно закону, закріплювалися права факультетів розпоряджатися власністю, з'явилася можливість одержувати субсидії від приватних осіб та місцевої влади. Це значно посилило позиції факультетів, однак суперечило планам Л. Ліара, бо він прагнув створити з кількох факультетів повноцінні вищі навчальні заклади, здатні організовувати навчання студентів та їхню наукову діяльність [3].

Таким чином, було створено сучасну форму вищої освіти – факультети. Проте структура університету не зазнала кардинальних змін. Взагалі університетом почали називати корпорацію факультетів. Таку структуру університети Франції зберегли до сьогодення.

Підводячи підсумки, відзначимо, що формування і розвиток системи освіти Франції в другій половині XIX ст. перебував під впливом церкви, яка діяла в тісному союзі з державною владою. Незважаючи на відносно невисоку питому вагу навчальних закладів духовного відомства в системі професійної освіти Франції, церкві вдалося виробити логічні, одноманітні принципи і методи виховного процесу в спеціальних навчальних закладах, здобути вагоме значення у сфері освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Добіаш-Рождественська О. А. Габріель Моно / Оксана Добіаш-Рождественська // Французький щорічник. – М., 1986. – С. 229–232.
2. Максименко А. П. Становлення і розвиток системи університетської освіти Франції (XIX–XX століття): автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук / Анатолій Петрович Максименко. – К, 2008. – 21 с.
3. Назарева В. Освіта і педагогічна думка Західної Європи та США в XIX ст. – [електронний ресурс]. – Дата опрацювання: 23. 03. 2014. Режим доступу: [http://www.razlib.ru/psihologija/shpargalka_po_pedagogike/p59.php].
4. Таран Л. В. Історична думка Франції і Росії. 70-і рр. XIX – 40-і рр. XX ст. / Людмила Таран. – К.: Наук. думка, 1994. – 247 с.
5. Фрумо С. А. Французька школа і боротьба за її демократизацію 1850–1870 / С. А. Фрумо. – М., 1960. – 186 с.

Лесіцький А.

Науковий керівник – доц. Валіон О. П.

АНГЛО-НІМЕЦЬКЕ МОРСЬКЕ СУПЕРНИЦТВО У КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

«Час, коли німець поступався одному із сусідів сушею, іншому – морем, залишаючи собі одне лише небо, де панує чиста теорія... минув... ми вимагаємо і для себе «місця під сонцем».
Бернгард фон Булов,
канцлер Німецької імперії
(1900–1909)

Розглядаючи історію міжнародних відносин напередодні Першої світової війни, необхідно звернути особливу увагу на міжнародні конфлікти та протистояння великих держав, причинами яких були – боротьба за переділ світу та прагнення встановити гегемонію в Європі та у колоніях. Зіткнення